

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1905, kl. 2 e. m.

*Första Kammarens tillfälliga utskotts n:o 1 utlåtande n:o 3,
i anledning af väckta motioner om skrifvelse till
Kungl. Maj:t angående understöd åt äldre barn-
morskor.*

Sedan Andra Kammaran med anledning af inom kammaran väckta motioner, n:o 160 af herr O. N. Olsson i Heden och n:o 167 af herr C. Wallis, afseende att bereda understöd åt äldre barnmorskor, i enlighet med sitt andra tillfälliga utskotts i ärendet afgifna utlåtande, för sin del beslutat aflåtande till Kungl. Maj:t af en skrifvelse i det af motionärerna afsedda syftet, och detta beslut blifvit Första Kammaran delgifvet, har denna kammaran hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Herr *Olsson* framhåller i sin motion, att, då frågan om barnmorskors pensionering vid förra årets riksdag vann sin lösning, de äldsta inom kåren därvid icke kommo i åtnjutande af någon hjälp vid pensionsanstaltens trädande i verksamhet. Såväl åt folkskollärare som småskollärare och lärarinnor, hvilka af åldersskäl icke kunde enligt gällande bestämmelser komma i åtnjutande af pension, hade dock Riksdagen beredt utväg att erhålla något bidrag i form af ålderdomsunderstöd, och konsekvensen torde sålunda bjuda, att den princip, som af Riksdagen godkänts med afseende å folkskollärarekåren, också här blefve tillämpad. En utredning erfordrades emellertid rörande de förutsättningar under hvilka och det belopp hvarmed sådant understöd borde utgå, i hvilket afseende motionären såsom förut-

sättningar företrädesvis frambåller minst tjuguarig oförvitlig tjänst hos kommun eller å barnbördshus, 65 års ålder samt medellöshet och såsom belopp 100 kronor årligen.

Herr *Wallis* påpekar, att medicinalstyrelsen i sitt infortrade utlåtande rörande inrättandet af en pensionsanstalt för barnmorskor äfven framställt förslag till beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana äldre barnmorskor, hvilka vid pensionsanstaltens upprättande redan fyllt 50 år, men att Kungl. Maj:t ej ansett sig kunna för Riksdagen göra framställning härom, hufvudsakligen emedan pensioneringen enligt detta förslag till allra största delen och i många fall helt och hållet skulle kommit att drabba statsverket. Motionären anser dock, att, äfven om medicinalstyrelsens förslag icke ansetts ändamålsenligt, andra fullt lämpliga förslag i samma syfte möjligen kunnat framställas, samt hemställer därför om en ytterligare utredning af den behjärtansvärda frågan rörande beredande af understöd på gamla och orkeslösa dagar åt de barnmorskor, som vid den tid, då barnmorskepensionsanstalten trädde i kraft, fyllt 50 år.

Efter anförande häraf fortsätter Andra Kammarens utskott:

»Enligt Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för barnmorskornas pensionsanstalt af den 31 december 1904 afser anstalten att bereda ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor med anställning hos kommun eller å barnbördshus. Skyldig att inträda såsom delägare i anstalten är hvarje legitimerad barnmorska, som, efter det anstalten trädt i verksamhet, i en ålder ej uppgående till 45 år, erhåller anställning hos kommun eller å barnbördshus mot åtnjutande af årslön, ej understigande 200 kronor, hvari värdet af bostad, vedbrand och andra naturaförmåner må inräknas med sammanlagdt högst 75 kronor. Berättigad att såsom delägare inträda i anstalten är ej mindre hvarje legitimerad barnmorska, som, då anstalten trädde i verksamhet, redan innehade sådan anställning hos kommun eller å barnbördshus, som ofvan är nämnd, och icke uppnått en lefnadsålder af 50 år, eller, sedan anstalten trädt i verksamhet, i en ålder, öfverstigande 45 år, men icke uppgående till 50 år, erhåller dylik anställning, än äfven hvarje legitimerad barnmorska, som af kommun anställts mot bestämd ersättning för hvarje förrättning, såframt hon af anstaltens styrelse pröfvas af denna kommunala anställning hafva en årsinkomst, ej understigande 200 kronor, och som icke uppnått en lefnadsålder af 50 år. Rätt att komma i åtnjutande af pension från anstalten inträder för delägare, som fullgjort föreskrifna inbetalningar, efter 20 års yrkesmässig verksamhet såsom barnmorska, däraf minst 12 år i sådan anställning hos kommun eller å barnbördshus, som medför tillträde till

pensionsanstalten, och sedan hon uppnått en lefnadsålder af 65 år eller, i händelse hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva barnmorskeyrket, 55 år, i hvilket senare fall tjänstetiden kan inskränkas till förenämnda 12 tjänstår hos kommun eller å barnbörds-hus. Pensionen, hvilken icke får uppbäras förrän från och med månaden näst efter den, hvarunder den pensionsberättigade frånträdte den befattning, på grund hvaraf hon senast åtnjutit delägarskap i anstalten, utgår i form af årlig lifränta, hvars belopp enligt försäkringstekniska grunder är beroende på storleken af hvad för henne blifvit öfverfördt till pensionsfonden.

Pensionsanstalten har trädte i verksamhet i och med detta års början. Hädanefter böra således landets i allmän tjänst anställda barnmorskor till ett öfvervägande flertal kunna vara tillförsäkrade ett större eller mindre ålderdomsunderstöd. För en viss grupp inom barnmorskekåren är dock möjligheten stängd att blifva delägare i pensionsanstalten, nämligen för de äldsta inom sagde kår, de medlemmar af densamma, som vid innevarande års början redan fyllt 50 år. Billighet och rättvisa synas dock kräfva, att äfven dessa kvinnor, som i lång tid utöfvat ett samhällsnyttigt och ansvarsfullt, men såsom regel föga inkomstbringande yrke, erhålla någon del af den förmån, som deras yngre kamrater genom Riksdagens välvilja beredts. Ett beslut härom skulle också stå i full öfverenstämmelse med hvad Riksdagen i likartade fall redan förut åtgjort, nämligen i fråga om lärare och lärarinnor vid rikets folkskolor och småskolor, i det att Riksdagen dels 1884, dels 1898 beviljat särskilda, rätt betydande anslag för beredande af understöd åt sådana personer inom dessa kårer, som icke varit berättigade till pension enligt de för folkskolläraernes pensionsinrättning gällande bestämmelser.

Att man redan vid utarbetandet af förslaget till reglemente för barnmorskornas pensionsanstalt varit betänkt på att bereda äfven de barnmorskor, hvilka på grund af sin ålder icke skulle kunna vinna inträde såsom delägare i anstalten, möjlighet att komma i åtnjutande af något understöd på sin ålderdom, framgår för öfrigt af den utredning, medicinalstyrelsen år 1901 verkställt rörande föreliggande fråga. I underdånigt utlåtande den 30 december nämnda år yttrar nämligen denna styrelse bland annat följande:

»Hvad slutligen beträffar de barnmorskor, som vid pensionsanstaltens upprättande hafva fyllt 50 år, möter det större svårigheter att ordna deras pensionering. Det har emellertid under denna frågas föregående behandling erkänts, att det icke skulle vara staten värdigt att, om yngre barnmorskor bereddes förmånen att på ålderdomen komma i åtnjutande af pension,

deras redan nu ålderstigna och förtjänta ämbetssystrar skulle helt och hållet uteslutas från dylika förmåner. Då de nu äldre barnmorskorna likväl icke kunna inpassas i det här framlagda förslaget, återstår ej annat medel än att för dessa åstadkomma en undantagsanordning. Enklast vore då att för dessa barnmorskor, hvilkas antal belöper sig till högst 300, bestämman ett till beloppet för alla lika understöd att, såsom i de äldre förslagen varit afsedt, utgå efter 30 tjänstår och fyllda 65 lefnadsår, därest icke invaliditet föreligger, då understödet borde börja att utgå vid fyllda 55 år eller vid den högre ålder, då invaliditeten inträdde. Beträffande understödets storlek, synes det lämpligen böra bestämmas till 150 kronor. Och då intet skäl synes finnas, hvarför icke äfven här ifrågavarande barnmorskor skulle i mån af förmåga bidra till sin pensionering, torde såsom villkor för understödets erhållande bland annat stadgas, att de årligen, till dess att understödet för hvar och en af dem beviljades, skola till anstalten inbetala 10 kronor, hvilka belopp icke sedan skulle till dem återbetalas på annat sätt än i form af ålderdomsunderstöd. — Om man sålunda antager, att antalet af ifrågavarande barnmorskor, som fyllt 50 år, belöper sig till 300, skulle omkring 71 af dessa vara i den ålder, hvilken berättigade dem att erhålla understöd. Detsamma skulle således under första året uppgå till 10,650 kronor. De betalandes antal uppgår till 229, till följd hvaraf kostnaden för statsverket under det första understödsåret skulle blifva 8,360 kronor, som man för fall af invaliditet torde förslagsvis böra öka med 10 procent eller till omkring 9,200 kronor. Detta under det första året utgående belopp bör dock komma att årligen minskas, till dess detsamma efter omkring 30 år helt och hållet upphör.»

Såsom den ena af motionärerna, herr Wallis, framhållit, ansåg sig emellertid Kungl. Maj:t icke kunna för Riksdagen framlägga detta förslag, emedan det syntes principiellt oriktigt, att statsverket så godt som ensamt åtog sig pensioneringen af ifrågavarande kommunala tjänsteinnehafvare, något som helt visst komme att blifva följden af en sådan anordning, som den medicinalstyrelsen föreslagit. Föredragande departementschefen erkände dock, att det skulle varit önskvärdt, om ålderdomsunderstöd kunnat lämnas äfven åt de äldre, enligt pensionsförslaget öfveråriga barnmorskorna. Detta bör väl icke heller utaf någon kunna bestridas. Ty därigenom bereddes icke blott ifrågavarande barnmorskor, utan äfven allmänheten en påtaglig fördel, då det måste ligga vikt uppå, att en barnmorska icke af ekonomiska skäl tvingas att fortsätta sin ansträngande och maktpåliggande tjänstgöring alltför långt in på ålderdomen. Det vill därför synes utskottet som om det låge i *allas* intresse att söka tillförsäkra

äfvén de äldre, kommunalt anställda barnmorskorna ett lämpligt ålderdomsunderstöd, hvarför det väl icke torde komma att möta öfverstigliga hinder att få äfvén denna angelägenhet, såsom förut skett med folkskollärarekårens understödsfråga, på ett tillfredsställande sätt ordnad, exempelvis genom medverkan icke blott af staten, utan ock af vederbörande kommuner.

Då ärendet i alla händelser synes vara förtjänt af en närmare utredning, och denna utredning svårligen torde kunna verkställas utan Kungl. Maj:ts medverkan, får alltså utskottet, som icke anser lämpligt att genom några ytterligare uttalanden rörande villkoren för åtnjutande af ifrågasatta ålderdomsunderstöd gå den önskade utredningen i förväg, i öfverensstämmelse med det gemensamma syftemålet i de båda motionärernas förslag hemställa,

att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och i hvad mån ålderdomsunderstöd skulle kunna beredas åt barnmorskor, som vid den tid, då barnmorskornas pensionsanstalt trädde i verksamhet, fyllt 50 år, och, i den händelse utredningen därtill gifver anledning, med framställning i ärendet till Riksdagen inkomma.»

Första Kammarens utskott anser för sin del rättvisa och billighet kräfva att, då nu genom ofvan omförmälda kungl. kungörelse af den 31 dec. 1904 i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut så ordnats, att barnmorskor, som före år 1905 icke uppnått en lefnadsålder af 50 år, tillförsäkras understöd på gamla dagar, åtgärder vidtagas för att de äldre barnmorskor, som på grund af denna åldersbestämmelse icke äga tillträde till pensionsanstalten, äfvenledes må kunna efter långvarig ordentlig tjänstgöring komma i åtnjutande af skäligt understöd, när krafterna ej längre räcka.

Lika med Andra Kammarens utskott anser utskottet äfvén det ligga ej ringa vikt uppå att en barnmorska icke af ekonomiska skäl tvingas att fortsätta sin ansträngande och maktpåliggande tjänstgöring alltför länge inpå ålderdomen.

Utskottet, som därför i hufvudsak instämmer med Andra Kammarens utskott i dess ofvan anförda utlåtande, anser dock det äfvén bör tagas i öfvervägande, huruvida icke det allmänna bidrag, som bör lämnas för ifrågasvarande ändamål, borde utgå dels från staten, dels från vederbörande lands- ting. Det synes nämligen utskottet, att visserligen icke statsverket allena

borde bekosta det erforderliga bidraget, men då det torde få anses som en ren tillfällighet, huruvida den ena eller den andra, den större eller den mindre, kommunen nu har i sin tjänst äldre eller yngre barnmorskor, och det skulle kunna inträffa, att en ekonomiskt svag kommun blefve väl hårdt betungad, om den ålades bekosta t. ex. hälften af det erforderliga bidraget för inom kommunen arbetande barnmorska, så synes det riktigare och rättvisare, om utgiften finge drabba ett helt landstingsområde, för hvilket uppoffringen blir ytterst ringa, på samma gång kostnaden då blir rättvisare fördelad.

Då utskottet således för sin del anser, att såväl rättvisa som klokhet bjuda att tillförsäkra äfven de äldre kommunalt anställda barnmorskorna lämpligt ålderdomsunderstöd, men ytterligare utredning om lämpligaste lösningen af denna behjärtansvärda fråga först erfordras, så hemställer utskottet,

att Första Kammarerna måtte för sin del biträda
Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 27 mars 1905.

På utskottets vägnar:

AX. G. SVEDELIUS.
